

B A J A

vegyes tartalmu hetiközlöny.

Megjelenik minden vasarnap.

Előfizetési árak:
 Egész évre 5 frt. — kr.
 Fél évre 2 „ 50 „
 Negyed évre 1 „ 30 „
 Néptantóknak egész évre 4 „ „
 Egyes szám ára 10 „

Hirdetési díjak:
 Háromhatszobos petit sor . . . 8 kr.
 Nyúlterében soronként 15 „
 Bélyeg minden leigatásáért . . 30 „

Szerkesztői Iroda,
 hova a lap szellemi részét illető küldemények intézendők:
 16-utca 337. sz.
 Levelek csak bementesen fogadtatnak el. Kéziratok nem adának vissza.

Kiadóhivatal:
 Az előfizetési pénzek és hirdetések a kiadóhivatalba — Paul Károly özevege könyvnyomdájába — küldendők be (Bódog-tér, Scheibner-téle ház.)

Előfizetési felhívás

„B A J A”

című hetiközlönyre.

Előfizetési feltételek:

ápril—júniusi negyedre . . . 1 frt 30 kr.
 ápril—sept. 1/2 évre 2 „ 50 „
 ápril—dec. 3/4 „ 3 „ 75 „

Tisztelettel előfizetőinket megrendeléseik melletti megújítására kérjük, nehogy a szétkül-
 désben fenakadás történjék.

Társaséletünk főhibái.

(Sz—r.) Ha komoly figyelemmel szemle tárgyul tüzük magunk elébe a különféle viszony közt élő, különféle vésszel küzdő emberiségnek ingatag jellemét, önző természetét, megromlott erkölcsi vallásos érzelmét, szellemi életét, észjárását, beszédmódját, cselekvését és társaskörét; mely fájdalommal telik el a szemlélő lelke egy boldogabb nemzedék szebb és jobb jövője iránt, mely a rendelkezésük híven megfelelő emberiségnek van ígérve, hogy ha méltán megérdemli.

Valóban, korunk társas életében, gyakran nem a valódi szerénység, igazi érdem, hü munkaság, áldott egyszerűség, őszinteség, természetesség, egyensúlyosság, erény és becsületesség, erkölcsi és a vallásos élet a mérvadó és jutalmazandó, hanem a szerénytelenség, az álnok kétszínűség, ledérség, elvitateltenség, embertelenség, ármány, önzés, csalás, visszaélés, üres hang, semmit nemtevés, dicsekvés stb. jelszó, célnag vezet.

A »Baja« tárcája.

Oh mond . . .

Oh mond, miért e bús tekintet,
 E némaság, e fájdalom?
 Kiirt szemed, ha rád tekintek,
 Miért sutóld le, angyalom?

Mi bánt, beszélj! Tán fáj az élet —
 Vagy nincs, aki megértene?
 Hisz én csupán csak érted élek,
 Te vagy e szívnek mindene!

Add át nekem e bús egészen,
 Legyen enyém e fájdalom . . .
 Lásd, rajtad így könnyítve lésszen
 S én azt gyönyörrel hordozom.

Dongli János.

Goethe és Lili.

(Harder Vilmos után.)

„Hölde Lili, warst so lang
 All' meine Lust und all' mein Sang.
 Bist, ach! nun all' mein Leid und doch
 All' mein Sang bist du noch.“

Minden szívbéli összeköttetései között, melyekkel Werther mélyen szerető költője birt, egy sem hatotta őt át annyira és nem bilincselté le őt oly ellenállhatatlanul, mint Lili iránti ragaszkodása. „Első volt ő, — mondá maga a költő egy or társalgás közben Eckermann — kit mélyen és igazán szerettem, s mondhatom, egyszersmind utolsó is volt.“ Goethe egyes életiról, s köztük különösen a híres angol Lewes, ugyan egész

Lyen egy társas körbe, valami nem eléggé mivelv vagy igenis álruvelv városi vagy falusi táncmulatságba, házi, családi ünneplyre, hol a haza nagyreményű fiaí és lenkőtö keblü leányai, a szülék jelenlétében, a szenvedő emberiség érdekében, minden születés-s rang különbösgé nélkül jótékony célra mulatságot rendeznek — Szomorú lélekkel fogsz meggyőződni: hogy itt csak a befizetett pénz egyenlő, de a személy, öröm, társalgás, születésnél, rangnál, ruhánál, szépségnél, vagyonnál fogva nagyon is különböző. — Hallani fogod még ma is gyakran sok helyen a fenhéjázó kisasszony ő nagysága ajkáról negédesen elhangzani, valamely iparos, kereskedő, mesterember vagy földmivelő nevelt leánykájához emé naiv kérdést intézni: Hát maga is itt van? mintha mondaná: maga nem közünkbe való! . . .

És viszont, hány szerénytelen leány van, aki szívét, lelkét oda nem művelte, hogy ő méltó helyet foglalhasson a művelt társas, családi életben, csak felszinnen úszik, mint olajsepp a vízben — és nem ismerve magát, hercagnói módon öltözködik. — Meddig leend az elkülbönítő válaszfal a szegény gazdagok és gazdag szegények közt? — Meddig tart a tulzott divatt?

Nézd meg az élet különféle viszonyaiban, a társas életben, az önző, kétszínű embert: miként igyekszik egymást megcsalni, kijátszani titkáit, fájdalmát kilesni, dobra tenni, pénzét zsebre tenni, tervét behálózni, becsületét eltiporni, boldogságát feldulni, kenyérét elvenni, szent hitét, reményét, szeretetét kebléből kitépni?!

Nézd meg a két jó barátot, testvér-rokott, szomszédot, hü barátot, születés s gyermekét:

határozottsággal kikelnek a nagy költő e nyilatkozata ellen, túlzásnak hirdetik azt, s azon benső érzelme kifolyásának tulajdonítják, melyre őt agg korában ifjúkori sentimentalismusra vonatkozó visszaemlékezései ragadták. Azonban Lewes, noha élénk színekkel rajzolja Goethe alakját, mégsem képez Goethe költői szívének mélységében felogni, s annak viszonyait gyengédséggel és értelmi bensőséggel nem jellemzheti. Eckermannhoz intézett nyilatkozatának valódiságára a meghatározottabb bizonyíték, határozottabb mint magyarázónak bármely jegyzése, a költő előszava, a pillanatnyi lelki helyzetéből merített nyilatkozat maga. És aki Goetheék Lilihez intézett költeményeit figyelemmel olvasta, bizonyára minden nehézség nélkül sokkal mélyebb és leküzbethetlemből vonalmat érzett ki belőlük, mint minden más szerelmi dalból. Ezért kelti fel Lili mindazok részvétét maga iránt, kik valamely szerzőnek nemcsak művet olvassák, hanem kik e művek létrejöttét és magyarázatát a szerző egyéni sorsában s életkörülményeiben kutatják.

A költőnek a frankfurti bankárleány iránti szerelme — mint tudjuk — nem az ifjúkor ragaszkodásának szalmalángja volt; mert Goethe már Lipszében Seneheim és Wetzlárban tanulta ismereni a szerelme üdét és gyötrelmét. Utóbbi városban Kestner Sarolta iránti érzelmi oly mély gyökeret vertek szívében, hogy sentimentalismusan a nem viszonzott szenvedély fájdalomnak nagyszerű rajzában — „Werther keserűsége“ művében — csupán saját lelki hajlamának tükrét nyújtá. Werther költője szeretteti vágyó szívevel tért vissza Frankfurtba s azon leghűbőbb meggyőződéssel, hogy valamely nemes nívű való társalgás életének s irodalmi tevékenységének alapfeltétele. Ily körülmények között volt, midőn 1774. decemberében

miként hasonlik meg örökre egymással, pusztán irigységből, féltékenységből vagy csak gyanúból, kevélységből, neveltelenségből; vagy azért, mert egyik szebb, jobb, különb, mint a másik; vagy azért, mert többé hasznát nem veheti; vagy érdekeik ütköztek össze, vagy utjában áll az ő szerencséjének s boldogságának!?

Itt egy szívtelen anya megölte kisdedét, hogy ne legyen rá gondja; ott a hálátlan gyermekek halálra keserítik szüleit, hogy vagyonhoz jussanak: amott az ábrátok, tolvajok és uszorások törnek egymás élete, vagyona, boldogsága ellen; — itt pénzen vásárolnak alku szerint szerelmet, házasságot; ott hon- vallásárlásért nyerne érdemet, hivatalt és jutalmat; amott millió népek vesznek el ártatlanul, halál a kiáltása a tenger zajába vegyül.

És a kétszínűség, ármány, mindenütt üzi borzantzó szerepét. A hitetlen ember megtagadja Istent, meg hitet, adott szavát, esküjét; ő előtte nincs semmi szent, sérthetelen, tiszteletre méltó. — Ellenben olyan eset is van, hogy sok ember ajka fohászt rebeg, Istenzhez, de szívében hitetlen, véres boszút forral barátja ellen.

A képmutató könyeket sir föl az égbe, azt híven elég vakmerőn, hogy megcsalja magát az Istent. — Az önzhaszonos ember örvend az ő szívében felebarátja bukásán, szenvedésén. — A gonosz szellemeknek is az volt hivatásuk, hogy egymást gyötörjék.

És hogy mindezen társadalmi szennyfoltok jelenkorunkban is sok helyen divatoznak és a társadalmi erkölcsi rendet veszélylyel fenyegetik, reménylen, minden elfogulatlan egyén belátja, és teljes szívéből, minden erejéből oda munkál, hogy

Lili megismerte, azon női tüneményt, ki a legelőkelőbb ellentétet képezte Goethe eddigi nőbarátaival.

A lipcei Anna és ká derült jó lélek volt, szabadszelleme, anélkül, hogy kacér lett volna, szerény körülményekhez szokott s szerénysége keretén éppen nem lépett túl. Képmása volt Brion Friderika mint ő maga, egyszerű elszázi nemzeti viselkedésben, rövid fehér felöltővel, szoros vállfűzőjével s fekete tafata kőtenyével forgolóda, úgy belsőleg is általában egyszerű volt a veleszületett kedvességgel birt.

Vége Lotti aként áll előttünk, mint tevékony, gyakorlati leányka, ki minden gyermekesség mellett nagy háztartást vezetett önállólag; vidám, nyíltszívű természet, egészen eltérő Werther érzélgős nőhőséttől.

Mily egészen más alak volt Lili!

Lili — ki különben nevének e kellemes hangzású megrövidítését nem a költőnek köszönheti, mert már azelőtt így hívták a családban — tulajdonképpen Anna Erzsébet névelv birt, s Schönmann majna-frankfurti bankárnak egyetlen leánya volt. Született 1758. június 23-án és már ötödik évében elvesztette atyját. Anyja finom műveltségű nő volt a francia magániskolából, született d'Orville, ki gyermeke kiképezteséskére a legszorgosabban felügyelt, és férjének üzlete mellett annak fényes háztartását is tovább vezette. Lili tizenhat éves volt, midőn Goethe megismerte, s hála kitűnő neveltetésének, már ekkor az egész háznak lelke és középpontja volt, persze egészen más értelemben, mint azelőtt Lotti Wetzlárban. Ő volt a háznak fénypontja, szellemés, szeretetreméltó egyéniség, társalgási de különösen zenészi képessége által tisztelőinek nagy számát vontá maga köré. Ily körben, hol mindenki iránt előszéknynek kell lenni, de-

társas életünknek, az emberiségnek legnagyobb átkát: a kétségbeesést vagy álarcot igyekszik maga is letenni, másokkal is letétteti, és az Isten köpét: az igazi emberi alakot bármi téren, bármilyen körülmény, — jó és bal szerencse közt felvenni.

Közzgazdaszat.

Szükséges-e a gyümölcsfatanyésztés és nemesítés tanítása a népiszkolában?

A gyümölcs elődegenítés annyira divatban van, hogy az nem is tartatik bünténynek.

Egyszer egy bizonyos úri embernek panaszokdant, hogy cselédei erősen megdészmálják kertemben a gyümölcsöt, mire ő mosolyogva válaszolt: „Az én is megtettem nem egyszer gyerekkoromban. Mi természeteseb tehát, ha valami rosszat magam megtettem, úgy azt másnál nem roszalhatom.”

Nem oda Buda! Barátom, ha szereti a gyümölcsöt, tessék gyümölcsfák tenyészteni. Van elég tere. Ott áll a fágas udvar, a gyönyörű kerti helyiség, elfér abban 30 drb gyümölcsfa is, csak nitetni kell. Hja de nem tanulta és nem szokta meg, tehát nem is teszi. De hogy a gyermekek az enyém és tied közötti különbséget jövőben a gyümölcsre nézve is megtanulják, menjünk falkolánkba és folytassuk munkálódásunkat tovább.

Fiúk, most nemesítünk! Ez a vékony fáska itt vadalmfa, ezt párosítsuk.

Először is a nemes almagaly középe táján levágok egy darabot, melyen két szem van, a felső szem felett kissé rézsútosan, az alsó szem alatt pedig úgy, hogy az oldalt essék, egész rézsútosan vágom.

Most a kést a földtől 5—6 cm. magasságra, a vadoncra rézsút illeszttem és ugyanazon vágást alkalmazom, melyet a nemes galyacskán tettem. Ha egy metszése el nem találok, az nem baj; mert addig faragom, míg nem tökéletes.

Ezután a két metszést egymásra illeszttem, balkezem mutató és hüvelykujjával jól egymáshoz szorítom, s a viaszos vázonnal szorosan beteketem.

Végre a nemes galy felső részére kevés viaszt tapasztok, hogy a levegő vagy a nedvesség be ne szívárhozasson, mert ez által elromolhatnak a nemes galyon a szemek. Így történik a párosítása a gyenge vadonocoknak.

De amint látom, van itt egy vastagabb vadonc is. Ezt nem lehet az előbbi módon párosí-

tani, mert ezek a vékony nemes galyak nem illenek össze, azért ennél a párosítás másik módját alkalmazzuk.

Az első módon levágott nemes galy alsó szemével átellenében keresztbe egy kissé bevágjuk és a bevágástól lefelé épen oly rézsútosan, mint az előbbi lefaragjuk. A vadoncot pedig egy helyen, — a földtől mint fentebb, — egyenesen ketté vágom és simán lefaragom. Ezután kérgéből oldalt, alulról felfelé tesztek egy vágást úgy, hogy a vadonc a felső részén a fág hason. Most a rézsútosan faragott galyat hozzá illeszttem oly módon, hogy a nemes galy kérge, a vadoncon tett metszés egyik oldalárgéveél jól összefekdjék; ha ez megtörtént, tovább úgy járunk el vele, mint az első módnál.

Amoda áll még egy már gyümölcsöt hozó fa, hanem gyümölcse ehetetlen, fojtos, ezt fogjuk most nemesíteni.

E fának négy ága van, a külső három ágát itt derékon lefürészelem, a középsőt pedig meghagyom. A lefürészelt ágakat késsel simára lefaragom, hogy a beillesztett nemes galyok gyorsabban hozzá forrjanak. Most pedig lássunk nemesítéséhez.

A nemes galyat a második mód szerint elkészitem, de mégis azon különbséggel, hogy a csapinos (rézsútos) vágást vékonyabba faragom, a vadfa kérgének vastagságához alkalmazva, ennek jobb oldalán az élet vékonyan levezetem. Ezután a lefürészelt ág kérégtől fölülre lefelé behasítom, oly hosszúra, minő hosszú a nemes ág csapja, a behasított kéréget most késem hegyével, de csak egyik oldalon fölemelem és a nemes galyat aládugom, úgy hogy a lefaragott éle a vadfa kérégének föl nem emelt részéhez szorosan hozzá fekdjék. A betekerésre nézve a fennebbi két módon járunk el. Miután pedig ezen ágak vastagok, tehát mindegyikébe két-két galyat teszünk, azoban annak idejében az egyikét levágjuk. A nedvszívó nyegedik ágat pedig jövő tavasszal fogjuk levágni.

Ez a koronába oltás.

Még csakom neme van a nemesítésnek, de a tavaszi nemesítések közül ezek a legcélszerűebbek. Majd május vége felé vagy június elején a szemzést és sipollást fogom megmutatni, addig is más munkával kell foglalkoznunk a kertben.

Vida Dániel.

azért sentk sem szabad kiváló figyelemben részesíteni, természetesen igen nehéz dolog a kacérságtól mentnek lenni. Mennyivel inkább akkor, midőn valakinek oly anyja van, kinek előkelő francia neveltese valószínűleg életbe nem lépette az önmegtagadás tanát. Ha ugyan feltesztük is, hogy Lili kissé kacér volt, még sem szabad Lewes-szel „határozott kacérság”-gal blyegeznünk. Ha talán Goethe ellenében kacérul is lépett fel kezdetben, ez azért nem terjedt túlzásig, és csakhamar egészen megsűnt, amint a költő iránt bensejéig hát rokonszenvet érzett. Szóval Lili bájos lény volt, ment minden túláradó érzélgősségtől, gyermekies, naiv s mindenképpel becsületérvő egyénisége önmagát s világsmeretet egyesített magában. Szóke volt és eszményi nyulánk természetű, s midőn Goethétől később elszakítottán, természete néma gyászt öltött fel, leginkább hasonlított a költő Iphigeniájához.

Midőn Goethét egy barátja a Schönmanna családán bemutatta, Lili úgy tűnt fel előtte, mint aki a férjiszivel szemben nem könnyen tanusit ellenszégűst. „Götz von Berlichingen” és „Werther” a fiatal szerető már oly irodalmi magasságra emelték, hogy Schönmannék körében mindenki óhatottja ismereni az új szellemi mozgalom úttörőjét, kinek tulajdonságai felül a legkülönneműbb adomák keringtek.

Goethe az 1774-ik év egyik decemberi estéjén lépett a társaságba, épen akkor, midőn Lili a zongoránál ült; midőn a darabot befejezte, felállt és udvozolt Goethe-t. Lili beszélgetéseire néhány lekötözé szóval választott, s már ekkor — mint később maga beismerte — a vonalomban legszelidebben nemével viseltetett iránta. A felhívás látogatásának ismétlésére nem volt eredménytelen, örömmel fogadta, s Lili iránti ragaszkodása mindinkább jobban hatotta őt át,

noha Goethét önmagával a leghevesebb meghasonlásba hozta. Goethe feloldozta nőbarátjának korlát nélküli élvezetét, földalozta excentrikus barátjával folytatott kalandjait, a korlátlan természet köréből salomba vonult, hol a játékszáttól a családi szinpadhoz s innen a zongorához tért, hol paszománttal szegélyezett kabátjában körülsugározta a gyertyák fényozonától valóságos farsangi bőhözvet ábrázolt. Azoban egész életmódjának ilyenfén megváltoztatása nem törtehetett heves belső küzdelem nélkül. Goethe természete korlát nélküli szabadságot igényelt, messzeható ingere semmiféle zabolát nem tűrhettek. Azon Goethe, ki Károly Ágost herceggel a weimári vásártéren ostort csattogtatott, ki a bort holtak koponyájából itta meg, kiben megtestesítve volt a viharos, ingerült életkor minden különösége — azon Goethe nem érezhette magát otthonosan Schönmannék salonjában, és fel kelte oldania ama köteleket, melyekből őt a szép Lili diadalszekere elé erősítte. „Belindákol” intézett költeménye:

„Warum ziehest du mich unwiderstehlich,
Ach, in jene Pracht?”

jellemező vonásokban tünteti fel hangulatát.

De ekkor már sokkal szilárdabbak voltak az összekötő láncszemek, semmint azok valamely külső alkalmi ok nélkül saját erejük folytán megszakíthatók lettek volna. Sőt még inkább megszilárdultak azok és annál kevésbbé lettek megszakíthatókká s a szeretők közti viszony csaknem egyházi határozat folytán szentesített. Már kezdetben határozott idegenkedéssel viseltettek úgy a költő szülei, mint Lili anyja a ketőjük közötti házasságkötés iránt, s meg is maradt ez szívükben folyton, csak Lili ellenzése folytán győztek le. Végre bizonyos Delf kisasszony volt képes a szülők

— A felosztatot országos gőshajózási társulati tagokat figyelmeztetjük hogy a felosztalás alkalmával nyert élevezeti jegyeiket f. é. ápril hó 16-ig a Franco-magyar banknál Budapesten kifizetés végett bemutatni ele ne mulassák; mert e kifizető határidő elteltével azoknak amugy is csekélyre redukált értéke a végleszmórlással megbízott bizottságnak f. é. január hó 10-én kelt hírdetménye értelmében a fővárosi letéti pénztárba fog letéteményeztetni.

— A Szigocia-part élt oly merdek, mint a milyen kopár. Rendezése (?) előtt közbiztonság ellensé volt, midőn meg a fa és bozót védettek a vízbeesés veszélye ellen. Ma azonban a majdnem derékszerű lejtő far és kopasz, úgy hogy egy ballépés elegendő, hogy a vízbeulás kikérülhessen legyen. Azoknak, kik netán nem tudnák, megmondjuk, hogy ezan part a város kellő közepén van, a főtérszomszedságában és ezenellal egyetlen — sétányunkat képezi. Vajha megszívlell az illetékes hatóság ezen figyelmeztetésünket, mielőtt valamely vízbefelő áldozat hörgő hangja üti meg a dobhártyát, mert hogy ezen esély elmaradhatlan, ha célszerű ellenintézkedés nem tétetik: oly bizonyos, mint kétszer kétféle négy.

— A bajai polgári lövészegylet igazgatósága ezzel tudára adja a t. c. tag uraknak, miszerint husvét hétfőn azaz ápril 2-án a lövédben próba lövészet, jövőre pedig minden vasárnap és ünneppapok alkalmával rendes lögyakorlatok fognak tartatni, melyekre a lövészetkedvelő urak számos megjelensere kéretnek.

— A Koronay-tigről a „Közvélemény” megemlékezvén, miután az általunk is ismertetett tényállásokat röviden felhozza, így folytatja: Nem régiben Koronay ellen a fonyórszék kezdeményezésére a fenytő eljárás újra folyamatba tététt és Koronay vizsgálati fogságba helyeztetett. A vizsgálat be lévén fejezve, Koronay a kir. törvénszék határozata folytán tegnap (március 27.) délelőtt elhagyta a vizsgálati fogságot. Hogy mért fogták el, arra feleljen Kozma ur.

— A közhívatok tisztviselői közt napról napra szaporodik azok száma, kik hivatalos pénzeket sikkszaszanak el. Most Kalocsáról írják, hogy az ottani kir. fővárnyszék irdoigazgatója B. F. pénzsikkszaszt miatt be lett fogva.

— A hajfestő szerek veszedelmes voltára figyelmeztet az orvosi hetilap. Huszonegyféle szer elemzésből kitűnik, hogy 14-nek csak neve volt már, de különben tartalma ugyanaz, valamennyi ólom és kén keveréke, mely a leghatékonyabb mérég. Az elemzés alá vett szerek közül csak egyen volt feltintve, — hogy megéve mérég.

— Csiszeri találmány. Új Orleansban (Észak-Amerika) célszerű kalapot találtak fel a színházba járó nők számára. Ugy van készítve, hogy felső részét s a rajta lévő tollakat és egyéb díszítményeket ügyes gépezet segítségével hátul a nyakra lehet lecsavarni, úgy hogy a hátul ülők a nők felett a szinpadra láthatassanak.

beleegyezését megnyerni; hogy mily eszközökkel, nem tudjuk. Azoban nem valószínűtlen, hogy éa belegezést csak látszólag bírta, hogy csak azt vélte, azt gyanította, ami valóban bekövetkezett. Goethe, ki ezideig házasságra még nem gondolt, kezdő jövő állásáról gondolkodni, kezdé komolyan és lelkiismeretesen megfontolni napának és leendő nejkének sokkal magasabb rangját. Lili is megfontolta a dolgot és elmelekedésének eredménye a leg-részebben cáfolta meg a kacérságára vonatkozó megfoglalásokat és a költő érzelmeivel való sajtárszéd játékát.

Vannak reflexióra hajlandó természetiek, kik azoban nem kevesebb melegséggel és bensőséggel éreznek, mint mások; s ami Lilit illeti, nem csak arra lett volna képes magát elhatározni, hogy Goethe-vel egybekel, hanem részéről képes volt felhagyni minden családi összeköttetéssel, hogy kedvesét meg a tengeren túl is kövesse.

Goethe-nél azoban a megfontolás ellenkező eredményt eszközölt. Állás és előkelő családi körülmények nélkül társadalmi alárendeltség érzete hatotta őt át leendő napával szemben. Még azíránt sem volt tisztában önmagával, ha valjón Lili iránti vonzalma nem leendő ély öly melekony, mint Bion Frierika és mások iránti? Részben tehát, hogy ezt is próbára tegye, részben hogy meneküljön néhány óra kínos helyzetből, megegyezett a két Stolberg gróffal egy Svajczba teendő utazás tervében.

De a Svajcha is követte őt mindenül Lili képe és a természet is új hatalmas látványainak hatására sem képes kitolni a régi otthonos Frankfurtra való visszamelekedést. Lilitől emléke kapott egy arany szivecske, melyet megával hordott, vágját újra felébrésztí, fájó érzélemmel szemléli a szerelni zálogot:

— Sok hiányt sokra megy. Kiszámítások után állítják, hogy egy ember évenként tizenkét font sőt fogyaszt el aprónként. No lám, az gyakori kés-hegy-nyi s is mily tisztességes súlyösszegre vergődik csak egy évben is.

— Az élettartam hosszúságára az emberek foglalkozása természetesen legnagyobbat befolyással van. E tekintetben a statisztikai megfigyelések a legmeglepőbb eredményeket nyújtják; az átlagos élettartam ugyanis: papoknál 65 év, kereskedőknél 62, tudósok s földművelőkénél 61, katonáknál 59, jogászoknál 58, művészeknél 57, orvosoknál 56. — Egyes államok megfigyeléseit talájk, hogy a közép élettartam Oroszországban 21, Poroszországban 29, Schvejcziában 34, Franciaországban 35, Belgiumban 36, Angliában 38 év. Az állatok közül csak a bálna, cefelánt s néhány madár és kétléteű faj ér el magasabb életkort mint az ember. — A szarvorrú és viziló 70, a teve 50, a szarvas 30, a nagyobb macskafajok, szarvasmarhák, ló és szamár 25, a kutya 18, közönséges macska 10, nyul 8, egér 5-6 évet él el. Mindezen élethossz azonban csekély rövidségűvé törpül összehasonlítva némely (aké életbővszával: ugyanis mint a szakértő vizsgálat eredménye kinttűnti, a páma 2-300, a szilva 320, cziprus 380, a porostyán 460, a jávor 400, a legvénebb veresfenyő 580, a gesztenye 620, a citromfá 640, a plánotk 720, a cédrus 800, a diófa 900, a jegenyefenyő 1200, a tölgy 1400, az olajfa 2000, a tiszafa 2880, a mahmut fá, melyek Californiában 12 m. átmérő vastagságot és 150 m. magasságot érnek, és barköze, melynek legnevezetesebb példányát Humboldt Sándor „a napégyenlítői vidéki utazás” című műve szerint Teneriffában 1868. évi január 2-án a vihar döntötte le, 6000 évig élének.

— Nedves épületek láthatóvá tétele. A természetudományi társulat legközelebbi estélyén dr. Fodor egy érdekes felolvasást tartott az „egészséges házirol”, mely alkalommal különösen a nedves lakások jelentékeny hátrányait is fejtegette. Igen szép kísérletekkel bizonyította a nagyszámú közönség előtt Pettkoffer közműheni tanár azon elméletét, mely szerint a száraz falon át a külső lég lassan, de folytonosan behat a lakásba, s ezáltal egy neme a természetes ventilációnak van biztosítva, míg a nedves fal teljesen meggátolja ezen egészséges légszeret. A va intette tehát felolvasó a közönséget, hogy különösen nyáron épült és még ki nem száradt lakásokba ne költözzenek. Azon kérdésre azonban: hogyan győződhetünk meg arról, elegendő száraz-e már valamelyik lakás a beköltözésre? a tudós felolvasás adós maradt a felelettel. A praktikus angok a megvizsgálandó szobában felállítanak egy kilogramm frissen égetett mésszettel töltött edényt, s ugyanily edényben ugyanannyi mésszettel töltve hasonló nagyságu nyílással elhelyeznek valamely más épület oly szobájában, melyről tapasztalat szerint tudva van, hogy teljesen kiszáradt falakkal s egészséges levegővel bír. A méssze a vizgőzt a levegőtől igen nagy mérvben magába szívja, úgy hogy a látszólag teljesen száraz szoba levegő-

jében is csekély mérvben megnedvesül, de annál inkább nedves lesz a méssze, minél nedvesebb a szoba. Ha már most a tapasztalat szerint száraz, egészséges és a megvizsgálandó szobában is minden nyílást elzárva 24 óráig ott hagyjuk a mésszet, s azután mindkettő súlyát megmérve a beszárt vizgőz által okozott súlyszaporulatot összehasonlítjuk, akkor hozzájárulhatunk ahhoz: elég száraz-e már az új lakás a beköltözésre. Minél nagyobb ugyanis a súlykülönbség a két méssze edény között, annál nedvesebb még az új lakás, és megnyuvással csak akkor foglalhatjuk el egészséges tartózkodási helyként, ha a súly szaporulat vagy épen nem, vagy pedig csekély mérvben mulja felül a régi, jól kiszáradt szobában tapasztalt szaporulatot. Ezen egyszerű eljárás a gazdára nézve is ajánlatos, mielőtt újonnan épített istállóba barmait beállítja.

— Rövid hírek. Damjenichné és Tóth Kálmánt Losoncon fáklászenével tisztelték meg. — Dr. Haynald érsek Kalocsán csillagdát létesít. — Miletics sajtótőpöre ápril 12-én lesz. — A képviselőház ápril 10-én ül ismét össze. — Szabakkán augusztus hó első felében gazdasági terményes gépkiallítás fog tartatni. — Az új bankjegy magyar és német szövegu lesz, a magyar címre a kétjegyű sagsyomrában. — A bécsi bórzeról a nőket kizárják. — A pápa veszélyesen beteg, a végelgyengülés tünetei felléptek. — Tóth Béla konstantinápolyi leveleit egybegyűjtve bocsátja közre az Athenaeum kiadásában.

□ Lapunk mai számához Fischer J. fényképezés hírdetése van mellékelve.

Irodalom.

Táborosky és Parsch-nál Budapeston megjelent: „Damenabend” polka française, zongorára szerz. ifj. Fahrbach Fülöp; ára 50 kr.

Az „Új Idők” című szepirodalmi hetilap a szerkesztő betegkedése miatt folyó négyévi szünetelés után csak május hó 26-tól kezdve fog ismét megjelenni.

A Petőfi-társaság könyvtárol vállalatát Aigner Lajos vette át.

A „Szabadkai Közlöny” ezentúl Cziszis Máté szabadkai ügyvéd szerkeszti.

Beküldetett Bürger Zsigmond özvegye szegedi könyvtárol hivatalában megjelent: „Rövid utmutatás a közösi feaiskolák céljai és hasznairól.” Irta Gaál József; ára 20 kr. — Legjobban ajánljuk népanitók és mindenrendű fatenyésztőknek.

Az évszázad alkalmából ajánljuk olvasóink figyelmébe a „Magyar Jogász” című jogtudományi és közgazdasági napilapot. A „Magyar Jogász” (és Curia Jrtésítő) jogszaki és közgazdasági napilap mindemelelőtt a magyarországi ügyvédi kar veszélyeztetett érdekeinek buzgó védője, a helytelen codificatio erélyes ellenese. Érzett hiányt pótol a jogszaki irodalomban, és főleg az ügyvédi osztályra s bírakra nézve mutatkozik nélkülözhetetlenek, a mennyiben minden nap teljes kivonatát adja a „Budapesti Közlöny”-nek, közli a kir. táblán, a legfőbb ítélőszéken és a somitőszéken

sibbaszt öhélyzete azonban gróf Stolberg Augusta valamint nővere Kornelia és barátainak folytonos jutelméi és lebeszélései folytán súlyosbult. Három hóig tartott a győtrő állapot, ekkor állt be egy esemény, mely Goethét egyszer mindenkora megszabadítja a reménytelen szenvedély kötélkeiről. Károly Ágost herceg, kit Goethe már utazása közben megismert, Weimarba teendő útjában Frankfurtba jött s bírta a költőt, hogy palotájába kövesse. Goethe, a polgári érzelmű, jellemzilárd tanácsnok hevesen ellenszégült: nem akarván fát az udvar körében látni, amint azonban később is mindenben engednie kellett fiának, ebben is meggyezett. Még az 1776-ik év november havában elhagyta Goethe Frankfurton és Weimarba tért, hol szöelleme az általános ismert nagyszöveguig fejlődött. Azonban még sokáig, haláláig élt szívében Lili képe. „Első volt, kit mélyen és igazán szerettem, s mondatom, egyszermind utolsó is volt.”

Lili a következő évben, 1776-ban férjhez ment Türkheim Bertalan strassburgi bankhához, hol Goethe 1779-ben Károly Ágosttal tett utazása közben látta is őt újra, mint nőket és anyát. Szemrehányás nélkül gondolt úgy ekkor, mint később, volt kedvesének hűtlenségére. Ellenben Lili bensőséggel s szenvedélytel ment barátsággal szót feléle, mint erkölcsi létének tulajdonképeni alkotójáról, ki először és behatolag irányította természetét a magasztosra és nemesre, ki férjének méltó nevelő s gyermekeinek szellemes és szeretőteljes anyjává tevő őt.

Mi a nagyszövegu költő nőalakjainak koszorujában Lili, mint a női jelenségek egyik legnemesbikét tiszteljük. Legyenek e sorok emlékének szentelve.

Ferenczy József.

elbálandó ügyeknek jegyzékét kifüggesztésük előtt, úgy a már elintéztettek lajstromát az előadást követő napon, a miként történt előndönt megjelölésével. Tájékoztató cikkek, tartalmas hírvolat, a külföldi jogélet vezetéses-bő mozzanatainak ismertetése, curial döntvények, törvényeszköi csarnok stb. képezik a „Magyar Jogász” (és Curial Értesítő) többi tartalmát. A lap előfizetési ára negyedévre 4 frt., félévre 7 frt. 50 kr., egész évre 15 frt. Az előfizetési pénzek Budapest, Erzsébet tér 14. szám alá küldendők.

Apróságok.

* A gyász színe. A szokás feketével gyászolni, Franciaországból származik, hol Bretagnei Anna, VIII. Károly özvegye volt az első, ki fekete gyászruhába öltözt Széchenyi Lajos anyját a fehér királynőnek neveztek, mert fehéren gyászolta VIII. Lajosot, s ugyanezen szint használták a pártai és római nők is. Spanyolországban a fehér gyász egészen Don Juan herceg haláláig, 1498-ig divatban volt. A kínaiak is fehér használnak, míg a törökök kék vagy viola színt, az egyiptomiak sárga, az aethiopok sáfrka színűt használnak.

* Nőkiallítás. Philadelphianban m. évi karácsonykor sajtóságs nékiallítás rendezett egy élelmes francia háziasító ügynök; az első általános háziasító társaság megbízásából ugyanis 16 éves korától kezdve 28 éves korig minden rangú és fajú hölgy jelentkezhetett a kiállításra és jutalmul a legszebbnek a háziasító egylet 6000 dollár díjat biztosított. Vállalkozó roppant sok jellemezte, a jury ugyancsak hajban volt a díj kiosztás miatt, valóságos ostrom állapotnak volt kitéve a bizottsági ülésterem, midőn a bizottság elnöke Bedford kasszaszönyv nyilvánította ki díjnyertesnek, egy 18 éves sugár magus barna szépséget; — a díj azonban kiütözve nem lett. Nevezett kasszaszönyv a bírósághoz fordult a 6000 dollár kiadása iránt, ekkor azonban kütünt, hogy a 6000 dollár csak a felhívásban és az élelmes francia agyában létezett, de a valóságban nem. A legeredetibb e kényes kiállítás ügyben, hogy minden vállalkozó hölgynek 4 dollár beiratasi díjat kellett fizetnie, pályázó volt összesen 2700, az érdemes ügynök tehát felszöpet 10900 dollárt és azal tovább állott. Képzeltető a rászedett hölgyek elkeveredése és a kagacgő férfivilág öröme!

Felétős szerkesztő: Erdélyi Gyula.

HIRDETÉSEK.

Hirdetmény.

Pilaszanosics Lajos csödtömögéhez tartozó emeletes házban 3 utcai szobából, konyha, élelsmakra, pince és padlásból álló lakás több bolt és a ház melletti üres telek Szt.-György naptól haszonbérbe kiadó.

Bővebb tudósítással szolgál

Pilaszanosics Antal.

tömögöndnök.

Hirdetmény.

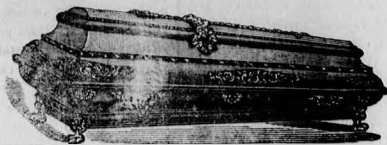
Tür István olasz tábornok úr ő méltóságának a Bódogtéren fekvő házában, a kölcsön. segélyző egyjet úgy az ezelőtt Kohn Lipót aránymives által bérbe birt helyiség, f. évi szt. György naptól bérbe kiadó. Bővebb értesítést nyerhetni alulírott nál.

Latinovits János,
köz- és váltó ügyvéd.

Angedenken der verlung'ner Freude,
Das ich immer noch am Heile trage,
Häitst du länger als das Seelenband uns Beide?
Verleugnest du der Liebe kurze Tage?
Elich' ich, Lili, vor dir? Muss noch an deinem Bande
Durch fremde Lande,
Durch ferne Thäler und Wälder wallent!
Ach Lili's Herz konnte so bald nicht
Von meinem Herden fallen.
Wie ein Vogel, der den Fäden bricht
Und zum Walde kehrt,
Er schleipft des Gefangnisses Schmach,
Noch ein Stückchen des Fadens nach;
Er ist der alte, freigeborne Vogel nicht,
Er hat schon Jemand angehört.

A végső versszak hasonlata azonban nem volt találó, s fonál nem volt elszakítva, csak megtágtat a kötés, de azért tartotta aszöveguvny s visszavezette úrnője kalitkájába. Hórom havi utazás után visszatért Goethe Frankfurtra. Felkereste ismét Lilit, kit bárki is hiába kísérte meg megrendíteni hűségében az 8 távólettel alatt, és kit a korábbi életét folytatva találta. A ragaszkodás és szabadság közötti küzdelemben pár hó telt el, míg a reményelőküli viszony, mint látszik, a szölkör részéről megsemmisítette. „Az eljegyzés visszavonatot” mondja Lewes, ki különben fentebb azon nézetet vallá, hogy rendszeres eljegyzés létre sem jött. Azonban a zerektök közötti szakadás még most sem lön teljes. Köpönyhe burkoltan gyakran járt Goethe estünkön Liliék háza felé; egy ily estén hallotta, midőn Lili egy ismeretszögu első boldog szakában hozzá írt versét énekelte:

„Warum ziehst du mich unwiderstehlich?
Ó Lili! ablaka alatt állt és végtelenül szenvedett, de bátorsággal nem birt, hogy belépjen a házba.
Újra távozni óhajtott Frankfurtra és Lili közelebb anélkül, hogy e menekésre elég ereje lett volna:

Valódi aradi érckoporsó-raktár Nikolaus János szabómesternél Baján.

Tisztelettel hozom a t. c. közönség tudomására, hogy

érckoporsó-raktáromat

jelentékenyen nagyobbítottam

és raktáron tartok — úgy mint eddigéig is — a legsolidabb gyártmányu, hirneves és kipróbált
aradi koporsókat,

melyek tömörségük által minden más hason gyártmány felett állanak. Különösen figyelemztetni óhajtok azon körülményre, hogy aradi koporsóimnak nem csak fedele, hanem alja és oldalfalai is — hol a kihült tetem nyugszik — **erős vaspántokkal** van ellátva, miáltal sajnos bal- esetektől, mint pl. a koporsó meghajtása vagy eltörésétől, mi egyéb rosszul készített koporsóknál megtörténni szokott, az **aradi koporsóknál** tartani nem kell.

Ismételvén, hogy nálam mindennemű koporsók tetszésszerűti nagyságban és legszebb, legegánsabb kiállításban, valamint

DISZ- és GYERMEK-KOPORSÓK

aránylag **legolcsóbb árak** mellett kaphatók, egyuttal köztudomásra bocsátom, hogy a szükséglethez képest elvállalok mindennemű **szemfődelek, koporsó-párnák** és **párna-aljak** elkészítését, ezeknek legdiszesebb kiállításáról kezeskedvén. — **Ravatal** felállítására céljából beszerzem gazdagon ékített **disz-takarót** fekete posztóból ezüst rojttal, **6 magas gyertyatartót, imazsámolyt** a hozzá tartozó fészülettel, melyet **csékely** kölcsön-díj mellett használatra bocsátok. Kívánatra egész gázs-termek decoraatióját elvállalom, még az esetben is, ha netán a koporsó nem az én raktáromban vétettet volna.

Magamat a t. közönségnek ajánlván,

mély tisztelettel

Nikolaus János.

2-4

OLCSÓ ÉS TARTÓS!

Temesvári Manó

11-20

cipőgyára

Budapest, király-utca 1. szám ajánlja

NŐKNEK:

Fűzős topánok Brünellből fénymasos hegygyel, szép tűzéssel	2	frt 70	kr
Fűzős topánok erős bőrből, fénymasos hegygyel, szegzeve és csavarral ellátva, kettős talppal egykorú használatra és esős időre	3	—	—
Topánok mézga betéttel Brünellből fénymasos hegygyel, magas szabással, finom kiállítással	3	50	—
Topánok mézga betéttel erős chagrín vagy borjúbőről, szegzeve és csavarral ellátott kettős talppal, igen tartós és meleg	3	50	—
Fűzős topánok erős bőrből fénymasos orral szegelt és csavarral ellátott kettős talppal	3	20	—

URAKNAK:

Topánok finom chagrín kettősbőrből	3	frt 60	kr
Topánok fénymasos vagy bagaria bőrből szegzezt és csavarral ellátott kettős talppal igen erős	4	—	—
Topánok finom bőrből díszes fénymasos hegygyel, termek és hálókra	4	50	—
Topánok orosz fénymasos bőrből, szegzezt kettős talppal, csavarral a legjobb lábbel a neves időben, igen tartós és meleg	5	—	—
Vadász csizmák vízhatlan kettős bagaria vagy fénymasos bőrből, háromsor csavarral ellátott kettős talppal	10	—	—
Ugyanaz orosz fénymasos vagy bagaria bőrből	9	—	—
Topánok fiúknak fénymasos vagy bagaria bőrből csavarral ellátva kettős talppal	4	—	—
Topánok idényoknak Brünellből vagy bőrből igen erős szegzezt talppal	2	—	—
Gyermekcipők Brünellből vagy bőrből szegzezt talppal igen tartós	1	80	—
Topánok maizni fénymasos teomi borjúbőről Bismark mintájú	4	50	—

— Részletes árjegyzékkel igen és bérmentve. — Le-
vélből megrendelések posta utánvét mellett pontosan eszko-
zoltatnak.

Uri-cikkek

hólyag és gummiból

2 frt, 3 frt, 4 frtug tucat számba; diszkret-
szétküldi utánvét mellett

Unschuld

2-3

Budapest, url-utca.

PIRNITZER ALAJOS

mezőgazdasági gépraktár tulajdonos

Budapesten, V. ker. akadémia-utca 9 sz. a.

Képviseelője a világhírű Charles Burrell & Sons, Thelford, angolhoni gépgyárnak, mely cég 1770. alapított (feltalálói az egyesített gőzcéplőgépeknek), továbbá Sack, Richter és társa és több hirneves cégeknek.

Ajánlja felülmulhatlan jóságú

Burrell-féle gőzmozgony és cséplőgépeit.

Azon sok hozzám intézett elismerő nyilatkozatok közül, melyek nálam betekintketők, a helyszűke miatt kénytelen vagyok csak az egy alább következő nyiltkozatot közzé tenni.

T. Pírnitzer Alajos urnak, Budapesten.

A Nagy-Vadasi, Szalk és Hartai uradalom részéről több napokon át 3 gőzcéplőlével eszközölt összehasonlítás kísérlet folytán kitünt, hogy az öntől vásárolt Charles, Burrell & Sons-féle gőzmozdony m. e. 35%, túzi anyaggal kevesebbet fogyasztott valamint munkamenyiségre nézve, a szinte Öntől rendelt hasongyártmányú cséplő, a többieket jóval felülhaladta.

A munka külömbözetén kívül is igen előnyözöm e gépeket, mert azok nem csak szilárd és tartós szerkezettel, hanem pontos és tiszta munkával is birnak.

Nagy-Vadas, 1876. augusztus 10-án.

Tisztelettel
a fennevezett uradalom részéről
Berger Gábor.

Készletben tartok Sack-féle és amerikai sorvetőgépeket, Smyth-féle szórvetőgépeket, „Remington“ amerikai fúkaszálló és aratógépeket, szénagyűjtőket, angol Bakerrostát, szivattyukat stb. stb. — Teljesen helyreállított használt gőzcéplők és mozgonyok állandóul kaphatók. Sor és árjegyzékek bérmentesen küldetnek.

Pírnitzer Alajos.

GARRETT R. ÉS FIAI

főügynöke

Kotzó Pál

gépész-mérnök

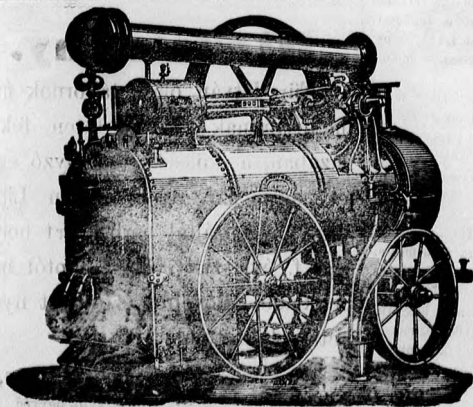
Budapest, üllői-út 8. sz. a.,

ajánlja

eredeti sorvető-gépeit

javított szerkezetben leszállított árakon,
valamint gőzmozdonyokat, cséplőket, malmokat, rostákat stb.

Nyomatott Paul Károly özvegyénél Baján.

1-12

3-4